

kabel-tv nefast voor culturele en godsdienstige programma's ?

guido fauconnier

De RTBF-Dienst «Enquête Permanente sur les programmes» (dienst voor kijken en luisteronderzoek) gaf zopas de resultaten vrij van een studie, ondernomen in samenwerking met de Université Libre de Bruxelles, waarop wij graag de aandacht van onze lezers willen vestigen. Het betreft hier een enquête die indicaties geeft over de gevolgen van de stijging van het aantal TV-kanalen op de distributie en consumptie van TV-programma's (1).

In de betrokken nota wordt een onderscheid gemaakt tussen uitgezonden programma's (voor de kijkers), beschikbare programma's en, tenslotte, effectief ontvangen programma's. De noties uitgezonden programma's (verder U genoemd) en effectief ontvangen of bekeken programma's (O) vergen geen commentaar. Beschikbare programma's (B) zijn de uitgezonden programma's min de overlappingsen. Dit betekent dat, wanneer drie TV-stations op hetzelfde uur een film uitzenden, er uiteraard drie U-programma's in de enquête verrekend worden, maar slechts één enkel B-programma.

Deze indeling geeft bijzonder interessante studiemogelijkheden want zij kan o.m. in cijfers laten zien hoe populaire programma's, uitgezonden rond hetzelfde uur leiden tot een relatief geringe kijkdichtheid.

De gegevens hebben betrekking op de kanalen : RTBF 1, RTBF 2, RTL, TF 1, A 2 en FR 3 en betreffen uitsluitend de Franstalige TV-kijkers in België.

Enkele uitslagen.

Tijd besteed aan U, B en O-programma's 1977 (in % van totale tijd)

	U	B	O
- Informatie	31	26	24
- Cultuur	15	21	7
- Fictie (2)	36	27	47
- Ontspanning (3)	13	17	16
- Sport	4	7	6
- Godsdienst	1	2	-
	100 %	100 %	100 %

Hieruit blijkt niet alleen de verhouding in zendtijd tussen de verschillende soorten programma's (U-kolom) maar ook de graad van overlapping tussen de verschillende zenders (cfr. bv. fictie : sterke overlapping). Interessant om vast te stellen is b.v. ook dat voor de informatieve programma's de B- en de O-scores onderling soms weinig verschillen, wat in feite een goed punt is voor dit soort programma's (en wellicht ook voor de gemiddelde kijker). De effectieve ontvangst van culturele programma's is opvallend laag. De fictionele programma's doen het echter uitstekend : 27 % van de zendtijd is besteed aan beschikbare programma's van deze soort, maar het verbruik ervan ligt bij de 50 % van de totale kijkduur. Voor deze ontspanningssector lopen B en O ongeveer gelijk en dit geldt ook voor de sport.

Zo mogelijk nog interessanter is de volgende tabel, waarin voor 1971 en 1977 de evolutie wordt nagegaan, met de toename of afname in de tijd besteed aan U, B en O (aangeduid in % tijd).

Toename en afname in tijd 1971 tot 1977 (in %)

	U	B	O
- Informatie	69	20	28
- Cultuur	67	49	- 6
- Fictie	94	20	4
- Ontspanning	65	40	112
- Sport	32	44	79
- Godsdienst	166	125	-60

Vooreerst weze opgemerkt dat de stijging in U-tijd zowel te wijten is aan de oprichting van nieuwe TV-stations (bv. RTBF 2) als aan de ontwikkeling van de kabeltelevisie in ons land.

Uit deze cijfers blijkt dat de sector "Ontspanning" een spectaculaire evolutie heeft doorgemaakt. In vergelijking met 1971 werd er 65 % meer zendtijd besteed aan ontspanningsprogramma's en ook de beschikbaarheid steeg sterk (40 %), maar de kijkers besteedden er in

1977 zo maar eventjes 112 % meer tijd aan. Een gelijkaardige evolutie - zij het minder uitgesproken - vindt men bij de sport ; de hoge O-score wordt hier wellicht mede in de hand gewerkt door het feit dat de beschikbaarheid van de programma's, in vergelijking met 71, verhoogde.

Bijzonder interessant lijkt ons ook het O-cijfer voor de informatieve programma's : in vergelijking met het referentiejaar werd er door de kijker 28 % meer tijd aan besteed, hoewel de stijging in beschikbaarheid (B-score) maar 20 % was.

Bij de fictie stelt men vast dat, steeds in tijd uitgedrukt, de consumptie van deze programma's nauwelijks is gestegen hoewel het aanbod ervan met resp. 94 % (uitgezonden programma's) en 20 % (beschikbare) programma's toenam. Deze vaststelling alsmede het grote verschil tussen de U- en de B-score, is ongetwijfeld te wijten aan het feit dat vele zenders deze populaire programma's min of meer in dezelfde tijdsblokken plaatsen, zodat zij mekaar kijkers afsnoepen.

De dupe van deze evolutie - en dus van de uitbreiding van de kabeltelevisie - zijn de culturele programma's.

Hoewel er 67 % meer zendtijd aan besteed werd en de beschikbaarheid verhoogde met ongeveer 50 %, werd er 6 % minder tijd aan besteed bij het kijken. De situatie van de godsdienstige programma's is zo mogelijk nog erger, te meer omdat deze programma's in 1977 slechts 1 % van het aanbod vertegenwoordigden (zie eerste tabel).

Enkele beschouwingen

1) De uitslagen van deze studie kunnen slechts geëvalueerd worden na grondig onderzoek van de gebruikte methodologie. Wij hebben hiervoor weinig of geen gegevens gevonden in de betrokken RTBF-documenten. Uit de context kan men wel afleiden dat de onderzoekers inspiratie hebben gezocht bij Michel Souchon die

- gelijkaardige studies ondernam ten behoeve van de RTF (4).
- 2) Bij het formuleren van besluiten moet men in elk geval rekening houden met de wijze waarop de categorie cultuur werd samengesteld. (Het gaat hier om geschiedenis, menswetenschappen, literatuur, poëzie, plastische kunsten, ernstige muziek, wetenschap, ecologie, het leven der dieren, besprekingen van film- en theatervoorstellingen). Hetzelfde geldt voor de andere categorieën. Het is evident dat informatieve, fictionele en zelfs ontspannende programma's ook heel wat culturele elementen kunnen bevatten. De grenzen tussen al deze categorieën programma's kunnen overigens niet scherp getrokken worden.
 - 3) De fictionele programma's schijnen, mede door het feit dat hun beschikbaarheid nog weinig stijgt, bij de consumptie ergens een drempel bereikt te hebben, die moeilijk te verhogen valt.
 - 4) De informatieve programma's schijnen bij een toenemende competitie goed stand te houden.
 - 5) Michel Souchon heeft in zijn studies (cfr. supra) trachten na te gaan of verschuivingen bij de «light viewers» verantwoordelijk zijn voor sommige statistische trends in de ontvangstgewoonten. Dit lijkt ons een belangrijk punt te zijn (waarop in de RTBF-enquête niet werd ingegaan).
 - 6) Het gaat hier, hoe dan ook, om zeer belangrijk onderzoeksmateriaal, waaruit wellicht vooral blijkt dat de doorsnee franstalige kijker in België de TV in de eerste plaats als een ontspanningsmedium gebruikt en in mindere maar toch beduidende mate als een informatiemedium.

(1) C. GEERTS - J. THOVERON, *Télévision offerte au public, Télévision regardée par le public ou les effets du câble*, in *Enquête permanente sur les programmes*, S.TV 48, Brussel, April 1979, p. 45.

(2) Fictie = Films, serials, theater, opera, ballet.

(3) Ontspanning = hoofdzakelijk spelletjes, show, variété.

(4) M. SOUCHON, - *Les visages de la télévision*, Institut National de l'Audiovisuel, Augustus 1979, 52 p.
- *Les émissions culturelles à la télévision française*, I.N.A., Augustus 76, 233 p.

Op 28 maart 1979 verschenen in «Gazet van Antwerpen» de resultaten van een opiniepeiling omtrent de houding van de Belg tegenover reclame op televisie. Deze enquête werd op verzoek van bovengenoemde krant uitgevoerd door het IAO tussen 7 en 11 maart 1979. Onderstaand artikel geeft een kritische evaluatie van de opiniepeiling en plaatst de problematiek in een breder kader.

reclame op de belgische televisie : wat denkt u ervan ?

dirk de grooff

Reclame op de Belgische televisie. Een onderwerp dat altijd, en ook nu nog, benaderd werd met gemengde gevoelens. Door hun ideologische geladenheid monden de regelmatig oplaaierende discussies omtrent dit object dan ook meestal uit in onverzoenlijke standpunten. Typerend voor heel deze discussie is het feit dat ze gevoerd wordt tussen "vertegenwoordigers". Op het spel staande belangen maken dan ook dat de noodzakelijke band met Jan Publiek tot een abstract begrip wordt herleid. De meeste consumentenvertegenwoordigers zijn principieel al gekant tegen reclame *in 't algemeen*, onder meer door haar behoefschepende functie. Ten aanzien van reclame die *langs de kabel* de Belgische woonkamer bereikt, hebben zij zich reeds in 1974 uitgesproken voor het naleven van het verbod daarop.

Het Koninklijk Besluit van 24 december 1966 (dat op 24 januari 1967 in het Belgisch staatsblad werd gepubliceerd) regelt de distributie van omroepprogramma's via de kabel. Onder art. 21 lezen wij: «Onder voorbehoud van het bepaalde in de internationale overeenkomsten, mag de verdeler de uitzendingen doorgeven van enig ander station voor omgeroepen televisie-uitzendingen dat een vergunning heeft van het land waar het gevestigd is. Nochtans mogen niet doorgegeven worden:

1°) uitzendingen die het karakter van handelsreclame dragen;

2°) uitzendingen van commerciële stations voor omgeroepen televisie-uitzendingen, welke de bevoegde Minister aanwijst op eensluidend advies van de Minister onder wie de Instituten der Belgische Radio en Televisie ressorteren.»

(1)

Op een persconferentie op 21 september 1967 hebben de verbruikersorganisaties dan ook o.a. aangekondigd gerechtelijke acties tegen de televisie-distributiemaatschappijen te zullen ondernemen om de gerechtelijke en uitvoerende macht te dwingen een onduidelijke houding aan te nemen. Op basis van het K.B. hebben in april 1977 dan ook drie verbruikersverenigingen (Febecoop, Mouvement Coopératif en Vie Féminine) en een aantal privé-personen bij het parket een klacht ingediend tegen de distributiemaatschappijen Coditel en ALE-Teledis wegens het doorsturen van buitenlandse reclamespots. De kabelmaatschappijen werden vrijgesproken. De aanklagers gingen echter in beroep. De Heer Goose, substituut van de procureur des konings, vroeg terug om vrijspraak, en dit op dubbele grond: